

Jan Muś

Zoran Zaev bez możliwości wyboru. Macedońscy Albańczycy umacniają swoją pozycję w rządzie

We wtorek, 18 sierpnia, Socjaldemokratyczny Związek Macedonii (SDSM) na czele z Zoranem Zaevem i Demokratyczna Unia na rzecz Integracji (DUI), kierowana przez Alego Ahmetiego, doszły do porozumienia w sprawie utworzenia nowego gabinetu, który został oficjalnie powołany 31 sierpnia. Układ koalicyjny oznacza możliwie stabilną kontynuację euroatlantyckiego kierunku polityki zagranicznej Macedonii Północnej. Zwycięska SDSM będzie jednak musiała oddać oskarżanemu o korupcję i nepotyzm albańskiemu koalicjantowi ważne teki w rządzie.

W przedterminowych wyborach 15 lipca 2020 r. Socjaldemokratyczny Związek Macedonii odniósł marginalne zwycięstwo, zdobywając 46 mandatów w 120-osobowym parlamencie. Główny polityczny rywal, prawicowa Wewnętrzna Macedońska Organizacja Rewolucyjna – Demokratyczna Partia Macedońskiej Jedności Narodowej (VMRO-DPMNE), zdobył 44 mandaty. Zwycięzcą wśród partii albańskich została ciesząca się długą tradycją elastycznego doboru koalicjantów (zarówno z SDSM, jak i z VMRO-DPMNE) Demokratyczna Unia na rzecz Integracji Alego Ahmetiego, zdobywając 15 mandatów. Jej rywale z chwiejnej koalicji Sojuszu dla Albańczyków i partii Alternatywa (AA-A) zdobyli 12 mandatów (zob. [„Komentarze IEŚ”, nr 222](#)). Koalicja rządowa SDSM i DUI liczy obecnie 62 posłów (do rządzącej większości dołączył także jedyny poseł Demokratycznej Partii Albańczyków) i posiada minimalną większość w parlamencie. Decyzja SDSM o utworzeniu koalicji z DUI wynika w dużym stopniu z powyborczej arytmetyki – bez DUI utworzenie stabilnej większości w parlamencie oraz powołanie rządu byłoby zapewne bardzo trudne i politycznie kosztowne.

Skład rządu. W nowym rządzie znalazło się 19 ministrów zamiast dotychczasowych 26. SDSM będzie miał 11 ministrów i 3 wicepremierów, którzy zostaną zaproponowani na ministrów bez teki z określonymi kompetencjami. Oprócz Zaeva na stanowisku premiera w skład rządu wejdą: Ljupčo Nikolovski – wicepremier ds. walki z korupcją, Fatmir Bitiqi – wicepremier ds. gospodarki, Nikola Dimitrov – wicepremier do spraw europejskich, Oliver Spasovski – minister spraw wewnętrznych, Radmila Šekerinska – minister obrony, Bojan Maričić – minister sprawiedliwości, Blagoj Bočvarski – minister transportu i komunikacji, Venko Filipče – minister zdrowia, Mila Carovska – minister edukacji i nauki, Jagoda Šahpaska – minister pracy i opieki społecznej oraz Irena Stefoska – minister kultury.

W ten sposób Zaev usunął z rządu kilku kluczowych członków SDSM z nieprzychylnej mu frakcji partyjnej skoncentrowanej w Skopje. Odeszli minister sprawiedliwości Renata Deskoska i minister administracji publicznej Damjan Mančevski. Następca Deskoskiej, Bojan Maričić, choć związany z frakcją ze Skopje, jest też zaufanym człowiekiem Zaeva oraz jego doradcą ds. zagranicznych. Zaev obronił także stanowisko przychylnego mu Olivera Spasovskiego w MSW i sprowadził do rządu kolejnego „lojalistę” – Ljupčo Nikolovskiego. Inny człowiek Zaeva, były burmistrz Štipu, Blagoj Bočvarski, przejmie Ministerstwo Transportu.

Niemniej frakcja ze Skopje będzie nadal reprezentowana: Radmila Šekerinska pozostanie na stanowisku ministra obrony, a Venko Filipce dalej będzie odpowiedzialny za opiekę zdrowotną. Ministerstwo Kultury trafi do Ireny Stefoskiej. Lewicowa ideolog ze Skopje Mila Carovska została przesunięta z odpowiedzialnego za istotne fundusze Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, które obejmie Jagoda Šahpaska, a w zamian otrzyma problematyczny resort edukacji.

Arianit Hoxha z albańskiej partii BESA, która w wyborach startowała razem z SDSM, będzie kierować Ministerstwem Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Wodnej, a Goran Milevski z Partii Liberalno-Demokratycznej, która podobnie jak BESA znajdowała się w koalicji wyborczej pod skrzydłami SDSM, zostanie ministrem samorządu lokalnego.

Ali Ahmeti uzyska wpływ na ważne resorty w nowym rządzie. DUI będą w rządzie reprezentowali: Artan Grubi jako pierwszy wicepremier i minister systemu politycznego, Fatmir Bitiqi jako wicepremier ds. gospodarki, a także Bujar Osmani jako minister spraw zagranicznych, Fatmir Besimi – minister finansów, Kreshnik Bekteshi – minister gospodarki oraz Naser Nuredini – minister środowiska. Ministrem ds. społeczeństwa informacyjnego i administracji będzie Jeton Shaqiri.

Wzmocnienie instytucjonalne macedońskich Albańczyków. Umowa koalicyjna jest wynikiem specyficznego systemu politycznego Macedonii Północnej, który zakłada budowanie koalicji z partiami albańskimi. Wynik wyborów z lipca 2020 r. faktycznie nie pozostawił liderowi SDSM Zoranowi Zaewowi innej opcji przy wyborze koalicjanta. Została nim DUI pod przywództwem Alego Ahmetiego – polityka, który w Macedonii kojarzy się z nepotyzmem i korupcją. Ahmeti ma na tyle negatywną opinię, nawet wśród macedońskich Albańczyków, że część z nich głosuje na pojedynką SDSM. Zaev stanął więc przed trudnym wyborem, który wzbudził głosy krytyczne ze strony części elektoratu macedońskiego.

Zgodnie z umową koalicyjną przywódca socjaldemokratów Zoran Zaev ponownie zostanie premierem. Umowa przewiduje, że Zaev przekaże obowiązki premiera przedstawicielowi mniejszości albańskiej na 100 dni przed wygaśnięciem czteroletniego mandatu. Objęcie tego urzędu przez etnicznego Albańczyka będzie pierwszym takim przypadkiem w najnowszej historii Macedonii Północnej. Rozwiązanie to pozwala przypuszczać, że koalicja DUI i SDSM będzie trwała i stosunkowo stabilna, ponieważ złamanie umowy koalicyjnej byłoby kosztowne dla obydwu stron. Jednocześnie Ahmeti jako lider rządu poniesie koszty polityczne ewentualnych negatywnych posunięć z okresu czterech lat wspólnego sprawowania władzy. DUI będzie więc zmuszona do gry zespołowej, tak aby w momencie przejścia władzy przez Ahmetiego nie spoczął na niej ciężar odpowiedzialności.

Wyzwania w polityce wewnętrznej i zagranicznej. Do najważniejszych wyzwań w polityce wewnętrznej nowego rządu należeć będzie poprawa sytuacji gospodarczej w kraju. Według danych OECD Macedonia Północna stoi w obliczu 40-65-procentowego spadku wzrost gospodarczego w porównaniu z rokiem 2019. Środki zapobiegające rozprzestrzenianiu się COVID-19 spowolniły działalność gospodarczą, co z kolei zaczęło negatywnie wpływać na budżet. Od 20 marca odnotowano ostry spadek wpływów podatkowych. Przełożyło się to na 11-procentowy spadek całkowitych wpływów podatkowych w marcu w porównaniu z rokiem poprzednim, co stanowi wynik 17-procentowego spadku wpływów z VAT, 11-procentowego spadku wpływów z akcyzy i 11-procentowego spadku przychodów z podatku dochodowego. Poprawa sytuacji gospodarczej jest powiązana z reformą sądownictwa oraz walką z korupcją – i od nich zależna. Perspektywy rozwiązania tego problemu są jednak bardzo odległe.

Zaev podkreślał także kontynuację wdrażania porozumienia ramowego z Ochrydy, kończącego konflikt zbrojny pomiędzy Macedończykami a macedońskimi Albańczykami w 2001 r. Porozumienie to gwarantuje mniejszości albańskiej prawa polityczne, które mają na celu jej włączenie, w duchu konsocjonalizmu, w proces sprawowania rządów w państwie. W praktyce będzie to oznaczało przesunięcie części funduszy do zamieszkanym przez Albańczyków gmin oraz do kontrolowanych przez albańskich polityków instytucji publicznych.

Skład nowego rządu oraz porozumienie koalicyjne oznaczają, że w polityce zagranicznej bez przeszkód ze strony Skopje kontynuowana będzie dotychczasowa linia porozumienia z Grecją i Bułgarią. To z kolei będzie miało pozytywne przełożenie na integrację europejską Macedonii Północnej.

Konkluzje. Skład rządu oraz umowa koalicyjna między SDSM i DUI dają ekipie rządzącej marginalną większość w parlamencie. Możliwość budowania alternatywnego układu koalicyjnego jest niewielka, co zwiększa szanse na stabilne rządy SDSM-DUI. Perspektywa objęcia przez Alego Ahmetiego rządów na 100 dni przed upływem mandatu motywuje albańskiego koalicjanta do prowadzenia rozważnej polityki i efektywnego zaangażowania się w prace rządu.

Dotychczasowa praktyka pokazuje, że taki układ polityczny i instytucjonalny – choć zapewnia stosunkowo stabilne rządy – jest mało efektywny przy wprowadzaniu długotrwałych i kosztownych reform w obszarze gospodarki, praworządności czy walki z korupcją. Dlatego też sukcesy w tych obszarach są mało realne. Można za to spodziewać się postępów Macedonii Północnej w procesie integracji tego państwa ze strukturami UE.